

Somogygeszti

Somogy m.
1987. december 10.
Gyűjtötte: Gáll Éva

Hernco János
(sz. Somogygeszti, 1920.)
Hernco Jánosné
(Osztopán)

- 1 -

A: Hernco János

G.É.: És hányba született?

A. 1920.

G.É.: Itt Gesztibe?

A.: Itt Gesztibe.

G.É.: És a kedves felesége?

A.: Az Osztopánba.

G.É.: Osztopáni lány, és mivolt a lánykori neve?

A.: Tálosi(?) Margit.

G.É.: És mikor tetszett idekerülni a faluba?

A.: Negyvenhétbe.

G.É.: És Osztopánba laktak a szülei is, vagy oda is bekerültek?

A.: A vasútállomáson túl, a vasútállomáshoz 500 méterre.

G.É.: A János bácsi szülei azok itt is születtek, a nagyszülők is?

A.: Nem. Egyise, úgy gyöttünk ide háromba nősüt ide apám, 1913-ba.

G.É.: És hol dolgozott?

A.: Kaposfüreden.

G.É.: És hogy nősült ide Gesztibe?

A.: Édesanyám itt lakott.

G.É.: Uraságnál volt ő, vagy egyéni gazdák voltak?

A.: Ilyen birkái vótak a nagyapámnak.

G.É.: Az anyainak vagy a gesztinek?

A.: Az anyainak igen.

G.É.: Birkás volt ő?

A.: Annak, annak idején birkanyája vót és abbu ét.

G.É.: De nem a falu birkáit őrizte?

A.: Nem, sajáttyát.

G.É.: És itt legelőterületek vannak a környéken?

A.: Vót, meg most is van csak nem használják má.

G.É.: És mennyi birkája volt?

A.: Azt nem tudom, leszegényedett. Azt tudom, hogy valakinek aláírt ilyen jótállást aztán tönkrement mele. Szegényember lett belőle.

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

Hernco János

(sz. Somogygeszti, 1920.)

Hernco Jánosné

(Osztopán)

- 2 -

G.É.: Amikor fel tetszett cseperedni mennyi holdon gazdálkodtak a szüele

A.: Hú-hú semmi se vót, tarón keztem tíz éves koromba.

G.É.: És akkor mit csinált ott?

A.: Kötélhúzó vótam aratúsba. Ha nem vót kellemes.

G.É.: És akkor tulajdonképpen házuk volt?

A.: Vót.

G.É.: Itt ezen a helyen is állt?

A.: Ne,, Békavárba úgy hijják most is. Most Vöröshadsereg ucca. Aszem haminkettő vót, negyvenkettő.

G.É.: És miért nevezik azt Békavárnak?

A.: Az vót valamikor a neve, sok béka vót arra.

G.É.: De az legelő volt annak idején vagy nem?

A.: Ottt vót a kosségi legelő.

G.É.: És a községnek volt kanásza?

A.: Vót.

G.É.: Ki volt itt utóljára knanász?

A.: Ez a milyen Gyurka, Kalányos Gyurkának az apja. A vigan vót má.

G.É.: És mikor szűnt meg ez a községi kanászság?

Háború után még volt?

A.: Vót, valamikor a hatvanöt-hetven éves között. A téesz alakítás után-

G.É.: A háború előtti világba Jani bácsi kik mentek el kanásznak?

A.: Hát szegény emberek vótak.

G.É.: A község adott e nekik lakást?

A.: Külön ház vót ahol a kanász meg a gulás lakott.

G.É.: És a gulás az ki volt itt?

A.: Mi vót az utósó neve?

A.: Hát az még az idén is vót.

A.: Most egy László Hános nevű hajtotta őket.

G.É.: De régen a község fizette őket?

A.: ¹gen, a kösség.

G.É.: És mi volt egy gulásnak a járandósága?

A.: Asziszem egy mérő búza darabonkint.

G.É.: Tehát egy felnőtt állat után, egy marha után.

A.: Egy kisebb borjú vagy üsző után meg egy felet.

G.É.: És azt mikor szedte össze?

A.: Aratás után össze.

G.É.: Tehát kapta egyszer a községtől a lakást. Az merre volt?

A.: Itt fönn a faluba vót. Ahol a busz megát, ottan benn a háta mögött.

G.É.: És ehhez tartozott valami föld is?

A.: Igen mindenkinek vót egy kataszteri hód főggye. Ahun a lakás vót ott meg vót a kert, mezei földbe mindegyik kapott egy kataszteri kukorica földet.

G.É.: És akkor ezt művelte a család?

A.: A feleség. Mer az ember az mindennap kihajtott. Átlagba az asszonyoknak vót a munkája az ilyen munka.

G.É.: És mivel jelezte, hogy jön a gulás?

A.: Hát a gulás az durrogatott, a kanásznak meg vót egy kúrtye, ilyen rossz ökor szarva és azt fújta.

G.É.: És akkor nyitották ki az ajtót és engedték ki azá állatokat. És az édesapja mivel foglalkozott?

A.: Az ilyen madalomba aratott, részes munkás.

G.É.: Nem állandóan, egész évben volt az uradalomnál?

A.: Egész évbe napszámba. Hát szóva kezdek úgy, 35-be abbahagyta tejjesen, apám má 34-be abbahagyta mer a háború alatt sebesűt aztán ez a lába jobb lábába vót szilánk. És az fájt nekije és akkor. Itthun aratott, 35-be má én is itthun marattam. Bérletes földet vettünk ki és azon gazdálkottunk.

G.É.: Azt is módosabbaktól?

A.: Igen. Vót itt egy ... nevő attu vettün ki tiz hódát, azt munkátuk, azé köllött anni. Húsz mázsa keménygabonát. Minden hódrú két mázsa gabonát köllött anni.

G.É.: És mennyi termett egy holdon?

A.: Hát az mirajtunk múlt, meg az időjáráson. Mi annyit termetünk, hog amikor vonútam be 1941-be katonának akkor nyóc kataszteri földem vót. Azt úgy szereztük apámma, hogy a magunkéban megétünk.

G.É.: Ezt hat év alatt?

A.: Igen, hat év alatt.

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

Hernco János

(sz. Somogygeszti, 1920.)

Hernco Jánosné

(Osztopán)

- 4 -

G.É.: És abba az időbe egy kateszteri hold mennyibe került?

A.: Akkó nem kateszteri hódakba vótak, hanem magyar hódba, meg paraszt hódba.

G.É.: 1200 volt a magyar és 1000 a paraszt?

A.: Igen. És ilyenbü szettünk össze nyóc kateszterit. De úgy hogy én azér ejáttam minden nap madalon ba napszámba. Nyáron masináni a cséplő-gép mellé. Ez nem kevés munka vót rengeteg munkát vett igénybe. Meg nem lehetett végig mulatni a falut. Megköllött takarítani azt a forintot, vagy pengőt.

G.É.: És akkor hogyan tudták értékesíteni a gabonát, kiédek adták el?

A.: Há ekölkött vinni Kaposvárra a piacra. Szekérre, kocsira. Hízót mindenfélét ott attunk el.

G.É.: És más vásárokba jártak e más piacokra?

A.: Persze, amit nevetünk fű fiatal jószágokat. A lovak vemheztek, a tehén borjagyzott, akkor ha nem köllött a növdéndék akkor Mernyén vót vót állta és kirakodó vásár, Gamáson, Kaposba.

G.É.: És geszti nem volt vásáros hely?

A.: Nem. Amikor összegütt az a 2-300 pengő, ami vót abba az időbe egy hó hód főd akkor azt megvettük.

G.É.: És egymás mellett volba k ezek a földek?

A.: Széjje, szanaszéjje, az egész határba.

G.É.: És a határok, dőlők elnevezését tetszi e tudni?

A.: Persze. Vót: Poletár, Igyenes bufola, Hosszúbufola.

G.É.: Bufola??

A.: Igen.

G.É.: Azt most hogyan névadójáról nevezték el?

A.: Nem, az vót a neve. Nem tudom mirü nevezték e.

G.É.: Milyen föld volt az?

A.: Hát ittt ahogyan gyütt be Geszti határba előtte a Hosszibufola, ahun van az a nagy vőgy mingyá. Aztán mellette van az Igyenesbufola, az az igyenes rész. Busszal kiérték oda a tetőre, akkó le lehet látni ott van egy darab, Mennyi az körübelü? 70 hód. Az Igyenesbufola mer az igyenes.

G.É.: És ez mind gabonatermő?

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

Hernco János

(sz. Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánsoné

(Osztopán)

- 5 -

A.: Gabonatermő föld. Akkó jobbkez felü vót a szőlők ajjának hitták, a dombon fölü a szőlőhegy, az a két tábla. Akkor ahogy begyüttek a faluba jobbkéz felü az eső tábla: Szélmalom, akkor gyütt a Hamuház, akkó gyütt Jabucsányi dülő, akkó gyütt a Hosszibufola, azza véget ért a geszti há-tár.

G.É.: Szélmalom is volt régen?

A.: Ott valamikor vót egy szélmalom, a Hamuháznak meg egy ilyen valami égető vót aztán grru nevezték.

G.É.: Tehát ezek voltak a gabonatermő földek. Na mos kenderföld az volt?

A.: Az is vót, azt vót így a szőlők alatt. Abba mindenkinek vót, a legnagyobb amire emlékszem 600 négyszögöl vót, de ez csak a nagyparasz-toknak vót, meg má utóbb nekünk is vót benn, de nehéz vót bejutni, de nem nagyon atták e. Ragaszkottak az ősparasztok a .

G.É.: És a kenderföldnek milyen föld volt vó? Az mit igényelt?

A.: Nem, hát jó földet csak azt sűrűbben trágyázták. Aztán azé vót a kenderföld, mer ott vót a rét, a tavak, a kenderáztató tavak, köze vót aztán ptt áztatták. Mikor ott megszáratott akkor itthun tilúták.

G.É.: És még tetszett tilolni is?

A.: Igen én is tuttam, tuttam fonyni. A én édesanyám az meg szőnni is tudott. Tunnék még mutatni olyan darabokat, amiket ő szótt. Alsó-bű Felső-bű, amit most Bodrognak neveznek. Vót Bodrog is, de az csak az uraságé kastély, meg cseléccség pár házból állt.

Most az az egész, a három összetéve a Bodrog. A nagynéném az Asó-bű-jön lakott, édesanyám, Felső-bűjün. Édesanyámék hárman vótak testvérek, mind a háromnak vót szövőfája, avva szoktak szőni.

G.É.: És mikor ide tetszett kerülni férjhez még akkor fonták a kendert?

A.: Hogyne, anyósom rengeteget, egész télhosszat fonyt. És Polányba vót egy takács ott szokta megszötteetni.

G.É.: Itt gesztibe nem is volt takács?

A.: Vót, az öreg Jettetics, de az meghat má.

G.É.: És a takács pénzért szótte vagy részibe?

A.: Pénzér.

G.É.: És mennyit szövettek megy egy-egy tél alatt?

A.: Hát úgy méterrrre nemtudom megmondani, de az anyósom úgy 5-6 lepe-dőnek valót , minden télen megfolyt és azt meg is csinátatta. Sőt na-gyon érdekes ennek a története, mer ugye amkor azt megszütték az olyan barnás, olyan kendrszínű vót.

Somogyeszi

Somogy me.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

Hernco János

(Somogyeszi, 1920.)

Hernco Jánosné

(Osztopán)

- 6 -

Na most azt anyósom hamus lugba belemártogatta, kerítésre kiterítette és ezt amikor a nap melege kicsit szárította, akkor újból hamus lugba bele, meg megint kiteregette és az őszre keve gyönyörű ~~na~~ fehér vászon lett.

G.É.: És azt hányszor kellett kimosni hamus lugba?

A.: Hát nagyon sokszor. Ő csak bele szokta nyammkenni és beivódott a hamus lug, és a napfénytől meg a luginak az erejétől úgy megfűrdedett.

G.É.: És ezt a hamuslugot hogy készítették milyen arányban?

A.: A fa hamut beleöntözték egy hordóba és csak hideg kutivizet öntöttek. Hát abba szoktunk mosni is nem volt még akkor mosópor. És bizony mindő a kezünk ezen a részen szinte kisebesedett. De hát ragyogó fehér ruhákat tudtunk mosni.

G.É.: És kerítésen szárították annak idején?

A.: Anyósoméknál volt ilyen bodzaából fonott kerítés, hát annak a te-teje majd fél méter széles, ugye úgy keresztbe ahogy fonták. Aztán mindig úgy igazította, hogy egész nap süsse a nap.

G.É.: Melegítették ezt a hamus vizet?

A.: Nem kellett azt melegíteni.

G.É.: Az csak úgy hidegen.

A.: Azt csak úgy hidegen belemártotta, nem csavarta ki, azon mód kitétte és a nap melegétől meg a lug erejétől fehér lett.

G.É.: És régen János bácsi bú szoknyába jártak a gesztiek is? Hány szoknyát vettek magukra?

A.: Négy-öt szoknya,

G.É.: És mikor hagyták el ezt a bő viseletet?

A.: Má ehagyták a 30-as évekbe. Akkor má keztek gyünni az egyberuhák.

G.É.: János bácsi mondta, hogy édesapjával szereztek a földet. Meg lehetett e élni ebből a hat-nyolc hold földből a későbbi években?

A.: Meg.

G.É.: Hányan voltak testvérek?

A.: Hárman, de akkor má csak hárman vótunk itthun mer a lányok férhőmentek

G.É.: Tehát a szüleivel János bácsi maradt? És egyébként a két lány ide Gesztibe ment férjhez?

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

gyűjtötte: Gáll Éva

Hernco János

(Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

(Oszpán)

- 7 -

A.: Egyi ide, másik Kisbárra.

G.É.: Éa a gesztiek hova nősültek szívesen? Falun belül is?

A.: Lányt is hoztak ide, meg vittek is.

G.É.: És akkor mi volt a szokás, a legkisebb gyerek maradt a szülőökkel?

A.: Általába a legkisebb vagy a gyerek, ahun fiú fót hát a fiú.

G.É.: Azt mondta 41-be bevonult és mikor került vissza a faluba?

A.: 43-ba. Hamar, meg megsebesütem 42-be, aztán kerütem is haza min-
gyá.

G.É.: Nyolc hold volt az a föld?

A.: Igen.

G.É.: Ezt a nyolc hold földet meddig tudta megtartani, meddig tudta
megmunkálni?

A.: Én mindaddig még a téesz nem gyütt.

G.É.: És hányba alakult?

A.: 59-be.

G.É.: Egy téesz v olt?

A.: Egy. 52-be előtt két téesz vót.

G.É.: De az felbomlott?

A.: Főbomlott az egyik, a másik 49-be alakút, amibe én mentem 59-be.

G.É.: Nem ment azért simán ez a téesz alakulás ugye?

A.: Itt nem vót olyan különösebb izé. Mikor 52-be begyüttünk sokka
jobban járt vóna a téesz is, meg mink is. Nekünk ugye 53-ba újra kez-
deni köllött, ammeg ment tönkre annyira kevesebb lett a munkaerő.

G.É.: És el is mentek akkor innen többen?

A.: Há 59-be sokan ementek másfelé dógonni,

G.É.: Ki is volt az az uraság akit tetszett említeni?

A.: Gróf Jankovics József.

G.É.: És egy uraság volt itt gesztinek?

A.: Egy meg a templom előtt vót, ammeg Sommsics vót.

G.É.: És melyik volt nagyobb?

A.: Jankovics

G.É.: Éa a kastély is az övéké volt?

A.: Ezekét lebontották, ez szebb vót, ez a kastély. A kultúrház helyin
át egy kastély, ez sokka szebb vót, az csak egy nagy ház.

G.É.: És itt is élt a Jankovics uraság?

A.: Mind a kettő itt élt. Csak a Sommsics ementek 38--ba, kiatta bérbe,
ammeg ement Pestre.

G.É.: A falunak a nagyrésze inkább cseléd volt az uraságnál vagy inkább

inkább gazdák voltak?

A.: A geszti egy része zsöllér vót, a másik része régi paraszt, a cselédek azok átlagbá mind úgy gyüttek. Kevés falusi ember vót, aké ement innen cselédnek. A falunak ez a része ahun mi lakunk a buszmegállóig ez vót a parasztréteg. A többi rész az mind zsöllér vót.

G.É.: És zsellérnek az számított akinek semmálye nem volt?

A.: Hát valamennyije vót.

G.É.: Mennyi?

A.: Há egy-két hógyya, amibü nem ét meg. Mer 1-2 hód fődbü nem lehetett megéni.

G.É.: De háza azér volt?

A.: Mindenegynek vót háza majnem. Vagy akinek nem vót bérlakásba lakott, ilyen is vót, de ez szép kevés vót.

G.É.: Hogy árendába kiadták a házat?

A.? Igen.

G.É.: És ki tudta kiadni?

A.: Akinek vótmégegy háza.

G.É.: Mikor mentek aratni, hogyan szerveződtek, hányan voltak egy bandában?

A.: Hát Bogáton húsz kasza, szokott lenni. Húsz kaszás, húsz marokszedő, kilenc kötő, kilenc kötélhúzó. Jankovicsékná tizenkét kasza szokott lönni, meg a Sommsicsékná. Ami maratt az szokott Szentmiklóstra menni. Szentmiklóson ott má mocsoládiak, gesztiak, polányiak. Oda má több kösségbü bevődött össze az aratóbanda.

G.É.: És akkor ezek mikor indultak innen, aratás kezdetén és ott is laktak nem jártak haza gesztibe?

A.: Minden este.

G.É.: Hazajöttek?

A.: Hát aki nem akart nem gyütt haza, ott aluttak kinn a mezőbe. Mongyuk én nem is mentem kinn megalunni, me fétem.

G.É.: Hát miért félt?

A.: Há me gyerek vótam.

G.É.: És tényleg igaz az amit mondanai a régiak, hogy azért ezek az aratók akármilyen fáradtak is voltk hazaféelé énekszóval jöttek?

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 9 -

Hernco János

Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

Ósztopán

A.: Igen.

G.É.: Ez mindig igaz?

A.: Persze.

G.É.: Akármennyire elfáradtak?

A.: Akármennyire, szép is vót hagatni. Ezt má arra tudom mikor én má nem vótam ott. Má tuttuk, hogy mikor gyün a Jankovics aratója, akkó Bogátiak, szemiklósiak, vagy a Sommsicsék.

G.É.: És hogyan tudták megkülönböztetni?

A.: Nótájukró.

G.É.: Ahová János bácsi járt, emlékezik -e egy-két nótára?

A.: Sokat tudok, fene tuggya má mellek is azok.

G.É.: Na mondjon egyet, kettőt!

~~xxx~~ KIKAPCSOLVA!

G.É.: 37-be alakult ez?

A.: 37-be alakút, Mucska plébános úr, meg Palai tanító úr. Nagyon jó ember vót. Nem tudom éll e még? De ajiszem éll még valahun itt Szerdahely körü lakik mozt.

G.É.: Ő kántor tanító volt?

A.: Nem. Kántor tanító Borár Ferenc vót.

G.É.: Ő akkor ilyen segéd tanító volt?

A.: Ilyen segéd, nagyon jó ember vót, meg a Mucska plébános is. A tanító úr az igazi magyar ember vót, az nagyon jó tanító vót.

G.É.: És ő elkerült innen?

A.: Igen, ement Mernyére, aztána a forradalomkor a fia kiszökött Amerikába egyik a legidősebb és mikor a lánya férhőment akkó ement ahó. Csak nem tudom pontossan Szerdahelyen vagy hol lakik. Én anná keztem az elemi iskolát, akkor kerút ide 26-ba. De minden tanítványát meg lehet nézni. Nagyon goromba vót, különben ezt mondom hogy hama kaptunk a pofon mind a kettőtü. Annak a tanítványaiba vannak tánaácselnökök, titkárok. Talán látt a bölcsödét, mink ott tanútunk.

G.É.: Ott volt a régi iskola?

A.: Ott vót a régi iskola két terembe. Egy, kettő, három ez egybe, négy, öt, hat megin egybe. Ezt két tanító tanította. Én a falu legrosszabb gyereke vótam. Ha nem kaptam mindennap pofont az iskolába, meg otthun

Somogygeszti

Somogy m.

1987. decembér 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 10 -

Hernco János

Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

Osztopán

is akko ki se bírtam vóna. Erontottam az iskolába, amit nem lett vóna szabad, bekerítettem a pácákat. Hát ementünk Andocsra Kisasszonkor, szüreti bál vót. Persze 18 éves vótam, hagyon szuerettem mulatni. Ugye mikor ~~kata~~ takaródó vót, mi kallottisták is kaptunk a barátok istálló-jába, ahun le kő fekünni, de csak sértette fületem, hogy muzsikáltak ott a hatodik házba a kocsmába csak lementem csak táncútam egyet az asztalon, tetején, mer akkó még olyan divat vót az asztal tetején. Aztán meg vót egy Rózsa néni ammeg elárút min et. Aztán gyütt a tanító aztán jó le szúrt ott a sok nép előtt bennünket. De igaza vót.

A.: Aki itt lett a téesz elnök, aki megalakította a téeszt, ő is fönn vót az asztal tetején nemcsak az én férjem.

A.: Fítak vótunk aztán mulattunk, Vót benünk, bennem nem vót tudom, mer nem szerettem inni. Pontosan a téesz-elnök fölmászott a Jézusra aztán letörött az egyik keze. Másikkmeg danúta: Haj Isten, szájj le a körösztrü."

Aztán jó evittek a csöndörök bennünekt.

G.É.: Bálok voltak-e régen, hol tartották a bálakat?

A.: Sok vót, kocsmákba.

G.É.: Hány kocsmá volt itt Gesztibe?

A.: Három.

G.É.: Na és melyik volt az név szerint?

A.: Az Eskütt, lenn a Kozár, Fönn meg a Kég Panni néni.

G.É.: Egyedül volt az Vég Panni néni kocsmáros?

A.: Az uráva, csa a Panni néni vót a fő.

A.: Azoknak a gyerekei Kaposváron laknak.

G.É.: És melyik volt a legnagyobb kocsmá?

A.: Átlagba mindeniknek.

G.É.: Egyforma volt?

A.: Ugye itt sok vót a szegényember, ahun sok a szegényember ott mindig is jó a kocsmá.

G.É.: És milyen idős akban tartották jobban ezeket a bálakat?

A.: Húsvét, karácsony, aztán vót a búcsú júliusba Pünkösdkor.

G.É.: Június hanyadikán van itt búcsú?

A.: Iván után való vasárnap, huszonnegyedikétü harmincadikáig. Aután

Azt án Szentistvánkor van a kenyérünnepe, ~~ziksz~~ alkotmány ünnepe. Aztán Kisasszonkor Katalinbál, gyertyaszentüillő van februárba. Farsangi bál hát igen.

G.É.: Azt is mindig megtartották?

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 11 -

Hernco János

Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

Osztopán

A.: Szüreti bállok szoktak lenni. Vót úgy hogy kettő is, majális kinn az erdőbe.

G.É.: A szüreti bálnál felvonulás is volt?

A.: Minden.

G.É.: És honnan indult ez a menet?

A.: Innen fölű a gróftu. Mer az atta mindit az ökröket, parádés lovakat a bíronak azt atta.

G.É.: Bíronak kit választottak?

A.: Mindig egy legént. A mi időnkbe a leventék körű szokták.

G.É.: Azok a tizenhét-tizennyolc évesek?

A.: Huszonegy évesig igen.

G.É.: És akkor bírónénak ?

A.: Hát azt a gyerek választotta má magának. Hát állagba kive szeretett táncúni, szórakozni.

G.É.: Milyen ruhába volt a bíró, meg a bíróné?

A.: Hát a bíró fekete ruhába meg ilyen sapkába, a bíróné meg magyar ruhába.

G.É.: Ezzel indul a menet és akkor hol álltak meg? Kik voltak még a mentebe?

A.: Csősz legények, cigányok, köszörűsök, minden.

G.É.: Köszörűsnek milyen ruhája volt?

A.: Én is vótam cigány is.

G.É.: Mit csináltak a cigányok?

A.: Bolondoztunk, jött egy jóképű lány megölegettük a ruhája is mocskos lett, meg az arca is.

G.É.: És ilyen állat alakoknak nem öltöztek be?

A.: Nem vót akkó még ilyen, nem futotta. Ugye ez má csak most gyütt divatba, állatnakba ötözött.

G.É.: És a cigányok kocsija volt a legvégső? Csőszlegény az hány volt?

A.: Attu függ mennyit gyelütek ki, vót amkkó tíz is, meg több is, meg kevesebb is.

G.É.: És hogy határozták el, hogy ki lesz a csőszlegény? Megbeszélték?

A.: Igen, a csőszlegény megin választott magának lánt, akive akart.

A. oldal vége

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 12 -

Hernco János

Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

Osztopán

G.É.: Tualjdonképpen kisbíró t választottak -e?

És mi volt a szerepe a kisbírónak a szüreti menetben?

A.: Leghumorosabb dógokat fölóvasni, ami nem tecet, mer az mindig a ~~men~~ nemteccést fejete ki. Akár a jegyzőrú, akár a tanítóru, vagy valakinek vót a olyan kis hamis dóga, ugye ott ki lehetett dobúni, hogy menyecske túnt e.

NAGY SZÜNET!

A. Átlagba a bíró mellett szokott menni a kúcsira . Az eső kocsira nem fölúni, hanem csak föláni.

G.É.: És akko megálltak többször, még végigérték a falun?

A.: Eccer-eccer vagy még többször is.

G.É.: És akkor versbe is szedték ezeket a dógokat?

A.: Versbe, há abba, versbe.

G.É.: Ki volt itt kisbíró utoljára?

A.: A ~~xxx~~ Füstös Gyuszi.

A.: Tényleg a Füstös, de az má most vót.

G.É.: Aki emlékezne még ilyen kisberó versre.

A.: A Füstös az tud még, mer az én időmbe a Gáspár Ferei szokott a kisbíró lnagyábu lönni, de hát Kaposba lakik.

G.É.: Mikor maradtak abba ezek a szüreti bállok?

A.: Nem maratt abba, ez megy folyamatosan, minen évben van nálunk.

G.É.: Más faluba elment e ez a szüreti menet?

A.: Nem, csak végigment a falun aztán visszagyütt a kiindulásig, a kocsmáig aztán leszátak kezdődött a bál.

G.É.: Feldíszítették e a kossma udvaron volt vagy a terembe?

A.: Attu függ, hogy milyen idő vót, vót egy nagy csomó szőlő, ami árverésre kerút azt fő vót akazva.

G.É.: És hogy zajlott ez az árverés?

A.: Ki lett árúva pénzbe.

G.É.: És akkor minenki egy füstöt veltett?

A.: Hát aki megnyerte azé lett. Ugye árverésre ment.

G.É.: Tehát licitáltak egymásra?

A.: Montákk, hogy tíz pengő-tinegyet adok érte. Vót olyan, aki tíz fillért igért érte abb az időbe. Aki elérte a tizenöt forintot akkó: Senki többet harmaccor aztán azé lett.

G.É.: Ez ilyen ~~kosz~~ koszorú alakba vagy hogy volt megcsinálva?

A.: Igen, ilyen koszorú félébe vót.

G.É.: Ezt a pénzt mire fordították?

A.: Etette a kallott, abba az időbe a kollott tette e.

G.É.: De a kallott szerezte ezeket a bálakat is?

A.: Persze, vagy a levante egyesület, vagy a kocsmáros, ha kocsmáros szervezte.

G.É.: És meddig tartott egy ilyen bál?

A.: Hát ez attu függ, hogy milyen kedve vót a népnek, etartott másnap délig is. Nyáron meg korábban, mer ugye köllött menni dógozni.

G.É.: És milyen táncokat táncoltak ebbe?

A.: Keringót, csárdást, fokszrottot, tangó akkó még nem vót nagyon divat.

G.É.: A bálba a lány elmehetett e magába?

A.: Nem csak az anyyáva.

G.É.: Az anyja kísérte és végig is várta?

A.: Bizony, útek körbe, neme lehetett úgy szemtelenkenni mind most.

G.É.: És hogy történt a felkérés?

A.: Hát ugye a lányok átak egy csomóba, odamentünk aztán szabállyosan főkértük. Nem úgy, hogy : Gyere Rozi, mind most.

G.É.: Voltak ilyenből problémák, hogy táncoltak vagy visszautasította?

A.: Elüfordút, hogy aszonta: Nem adom oda!

G.É.: Igen és akkor mi volt az elintézési mód?

A.: Vót amelyiknek a jübbik vége megértette, vót amelyiknek a durvább vége akatt.

G.É.: De ez sértésnek számított, ha nem adták oda?

A.: Persze. Viszont vót olyan, hogy direkt azé csináta, provokáta.

G.É.: És ebből viták, késelések is kerekedtek?

A.: Annyira nem vót, de elüfordút, hogy vót egy-egy verekedés. De a mi időnkbe má nem annyira. Meg itt gesztibe nem is vótak verekedős gyerekek. A szomszéd kösség Polány ott má mindennapos vót.

G.É.: Azok svábok inkább, nem?

Somogygeszti

Somogy m

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 14 -

Hernco János

Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

Osztopán

A.: Fele sváb, fele meg ilyen Katalakisu.

G.É.: Karácsonyi időszakba szoktak e betlehemezni?

A.: Szoktunk.

G.É.: Maga is szokott Betleheme ni?

A.: Én is jártam.

G.É.: És milyen volt a betleheme? Miből csinálták?

A.: Hát deszkábu csinátunk olyan kis épületet, abba ilyen kis babát.

G.É.: De azt úgy vették készen a babát vagy pedig maguk csinálták azt?

A.: Nem, búcsúkor lehetett venni. Megy 13-án decemberben kotyúni mönni.

G.É.: Hány évesig csinálták ezt a kotyolást? Telnőtt legények is csinálták vagy csak iskolások?

A.: A főnőtt legények má olyan helyre, ahun befentesek vótak.

H.É.: Hányan voltak egy--egy kotyoló csoportban?

A.: Én magamba mentem, hogy ne kejjem osztózni.

G.É.: Mit mondott a kotyoláskor? Hátelőször is bekopogott valahogy nem?

A.: Szabad -e kotyúni?

G.É.: És akkor mindenki azt mondta, hogy szabad, vagy volt aki azt mondta, hogy nem?

A.: Hát ugye ott is meg vót, hogy ki mehet be ki nem. Hát akit akartak beengettek, Kis diót ez-az, fillért az má magy vót.

G.É.: Éa még mit szoktak, kalácsot, ilyesmit is adtak?

A.: Kalácsot ~~éxercize~~ persze. Sospogácsát., ha tevcik ismeren.

G.É.: Milyen az a sospogácsa?

A.: Ilyen nagy e.

G.É.: Vajas?

A.: Sós, só meg paprika, aztán ullyan kemény, hogy most má ese tunnám rágni. Te se tucc mama olyat sütni, ugye?

A.: Hát, lehet hogy tunnék de nem szoktam.

G.É.: És akkor mire ült vagy állva csinálta ezt a kotyolást.?

X.: Nem, hát le köllött úni, mindig szereztünk egy kis darab fát.

G.É.: Mekora fát, mindegy?

A.: Picit, nem győztük vóna annyit vinni, amerre mentünk a kerítésbü egy darabot kitörtünk, mer akkó még sok fakerítés vót. Azt ott köllött hanni.

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

Hernco János

Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

Osztpán

- 15 -

G.É.: Ja, azt nem lehetett elvinni?

A.: Persze hogy nem, azt azok tűzeték e. Asse tudom, hogy mikor szokták azt etüzeni, karácsonkor e vagy mikor e. Azt ott köllött azt ese lehetett vinni.

G.É.: És akkor áráült vagy térdelt?

A.: Rá köllött úni.

G.É.: És akkor mit mondott?

A.: "Luca fekszik ágyába,
megyország kapujába.

Gyere pajtás mennyünk ke,
menyországot nyerjük e.

Ha mink asztat enyerjük,
boldog lessz az életünk.

Kity, koty, kity, koty

maj hajnal lesz, maj megvirrad."

Adjon az Isten száz ludat, meg csibát, így monttuk.

G.É.: a de miket, csak mondjon el mindent?

A.: Még mindenféleét: " Egy disznónak sok malacot,
tehénnek jó borgyút."

Jókívánásokat, aztán az ember ha etévesztette jó oda kefétek. Mer úgy is vót.

G.É.: És akkor a gazdasszony mit csinált ezek után, megköszönte?

A.: Na, Tett a fejünkre egy kis kukoricát, ugye hogy sok kotlója lögyön meg csibéje. Előre oda vót készítve aztán akkor úgy atta az ajándéket. Végéigjártuk a falut, de mire iskolába köllött menni addigra ott köllött lenni, mer iskola is vót.

G.É.: Ezt hajnalba csinálták?

A.: Hajnaba.

G.É.: És akkor még mi fűződött így Luca napjához. Mit szoktak még csinálni?

A.: Nem szabadott varrni az asszonyoknak, mer bevarrták a tyúkok fenekit, nem tojtak akkor. Aznap az asszonyok tűt, cérnát egyáltalán nem vettek a kezükbe. Na és még mit nem csináhattatok? Ha leszakatt vóna a gomb az ingemrű, anyám adott vóna másik hármát csak varrni ne köjjön, mer azt nem csináták meg.

Somogygeszti

Hernco János

Somogy m.

Somogygeszti, 1920.

1987. december 10.

Hernco Jánosné

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 16 -

Osztopán

G.É.: A tyúkokat megpiszkálták -e, megkurkáták-e?

A.: Azt nem tudom az asszonyok micsináltak vele. Erre nem vót ilyen divat.

G.É.: És még valamit csináltak Kuca napján!

A.: Széket?

G.É.: Arra gondolok.

A.: Montták, hogy vót aki ekezte Lucátu 13 napig karácsonyik és akkor kiüni valahová az útkereszteződésbe. Hát nagyon rossz gyerek vótam de ezt sohasem próbátam meg.

G.É.: De volt itt Gesztibe, aki csinált ilyent?

A.: Nem, nem is hallottam senkit se.

G.É.: Akkor ezt honnét tetszik tudni?

A.: Hát hallottuk erre-arra, amikor mentünk vásárookra, lehetett tanúni sok mindent.

G.É.: És akkor Keresztútra kell kiülni?

A.: Igen, és akkor ott megjelenik boszorkán vagy nem tudom micsoda. De ezt én nem tudom, mer ezt nem próbátam.

G.É.: A betlehemezést nem fejeztük be.

A.: Hát azt ilyenkor elszokták kezdeni.

G.É.: Már most ilyenkor?

A.: Két héttel előtte. Mire végigjárták a falut.

G.É.: És csak egy ilyen betlehemes csoport volt Gesztibe?

A.: Egy, egy.

G.É.: És ezek is iskolások vagy nagyobbak?

A.: Iskolások, Mindig ezek tanítottak meg bennünke t a tanító úr.

G.É.: És akkor milyen szerepet játszott János bácsi a betlehemezéskor? Kik voltak a szereplői ennek?

A.: Vót a két Simon gyerek, egyik vót a vitéz, mások meg az angyal.

G.É.: És ez úgy is volt öltözve?

A.: Igen. kargya, mineene. Na mink pásztorok hárman vótunk.

G.É.: Azoknak milyen volt a ruhája?

A.: Ilyen rossz bunda, abba az időbe még vótak bundák aztán kifordítva, meg ilyen bundasapka.

A.: Akik vitték a Jézuskát abb a kis házba, azok ministráns ruhába vótak.

G.É.: És azok 2-4 vitték?

A.: Ketten.

G.É.: Amibe rendszeresen templomba is szoktak minisztrálni. És akkor a 3 pásztor volt, meg vitéz és az angyal. És akkor hogy zajlott le ez a betleheme ki ment be először?

A.: Hát először a katona, utánna bement az angyal meg akik vitték a betlehemet, azok k híták be a pásztorokat.

G.É.: Milyen énekeket énekeletek ott?

A.: Hát soka, karácsoni énekeket.

G.É.: Na pl. egy kettőnek a szövege?

A.: Mennyből az angyal lejött hozzátok, A Csordapásztorok nem maradhatott ki, mer mikor gyűttek e akkor mindig azt énekűték.

G.É.: És el tetszik e tudni énekelni még?

A.: Hát , ha enem tévesztem.

"Csordapásztorok midőn betlehemben csordát őrizének éjjel a mezőbe.

Isten angyali jövének melléje,

nagy buzgalommal tellik meg a szívük."

Aztán úgy van ám, hogy el is felejtjük mosmá. Misére mosmá nem tudok emenni, mer este tarttya a plébános úr, esete meg rossz a szívem olyan rosszú vagyok, hogy mű este benn ~~ke~~ kő lenni.

G.É.: És mi volt a szöveg, a játka amit bemutattak a betlehemezők?

A.: Az angyal a Jézus, Szűz Máriáru beszét. Vitéz meg bejelntette aa vitézségetét. Mi meg emonttuk: Mit ámottá pajtás, mikor így bementünk. "Gyere be te vén dadó, mer odakinn megfagyó."

"Mit ámottá"? Kérdegettük egymástu. Hát aszongya én ázt ámota, hogy a gazda kóbászt akasztott a nyakamba, hogy majd ehúztam a hátamat. Módosabb helleken egy pöngőt utóbb má.

G.É.: És azért igyekeztek, hogy minden házhoz bekerüljön a betlehem?

A.: Hát nekünk mindehun be köllött menni, hogy beengettek e nem e az má más kérdés vüt. Mindenikhő be kellett menni, szegény vagy gazdag. Szegények jobban beengettek be ~~sz~~ lehetett menni. De csak az előtérbe, bejjebb ne. De eccer a felesége nem engedett be bennünket, ott kinn a hóba köllött ejáccani.

G.É.: Botjuk vol e a pásztoroknak?

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 19 -

Hernco János

Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

Osztopán

A.: Emontták a rózsafűzért, karácsony éneket énekútek.

G.É.: Ez a szentcsalád karácson estéjére ~~híj~~ befejeződött. És akkor mindennap menetek egy-egy házhoz. János bácsi a szenteste az hogy nézett ki, illetve nemcsak a szenteste, hanem ~~álta~~ Ádám Éva napja?

A.: Hát kéremszépen valamikor ~~rendes~~ családba, így karácsony este, család együtt vót. Ez meg azé fáj, mer ketten vagyunk aztán két gyerek van. A lányom Szegeden tanár vagy haza tud gyünni vagy nem. Fiam Füreden lakik, ugye annak is csalággya van, aztán azok tartják hogy karácsony szentestén, meg másnaptyán nemigen kő kóborúni, rendes család. Mi legalál is azt tanútuk a szülőktü. Apám akármilyen nagy gyerek vótam, nem gyühettem el otthonru, még legén vótam. Az éféli misére ekölött menni.

Gy.É.: Együtt ment a család?

A.: Együtt a család. Na mikor hazamentünk, divat vót a kocsonyaövé, mer az bújt különba, hogy ~~erre~~ ene felejsük.

G.É.: És akkor milyen ételeket ettek?

A.: Mondom vót ilyen sós pogácsa, tejfölös borsóleves, sütt krumpli, főtt krumpli. Hazamentünk akkor kocsonyát mindenki ~~if~~ föltétlenül evett, mer kszülőnni kellett a szentmisére másnap újra. Apám azt nem engette meg, hogy karácsony napján együjkek hazuru. Az eső napteryán, másnaptyán má lehetett, mer akkó bál vót. A régi öregeknek ez mindig nagy vót, húzsvét, karácson, pünkösds.

G.É.: Milyen terítót tettek az asztalra szenteste?

A.: Akkor dupla terítő vót.

A.: Három abrosz vót az asztalon és pént tettünk tudm az asztalra, meg egy kulcsot. Hát én annyira nem tudom, hogy minek a jele vót. Anyósom mondta, ~~hogy minnek~~ mer én tanyán nevelőttem. Ugye mihozzánk is ki-gyüttek a betelehemesek, én nem szoktam úgy menni sehovase. De a teríték az minálunk is megvót. de az én mustoha anyám nem tutta, hogy miér van. De anyósom az asztal alá szokott tenni egy kis kosárba kukoricát, annak a tetejére egy kis szénát és azt attuk karácson után az állatnak. A pénzt pedig azér, hogy látja az Isten, hogy takarékosak vagyunk. A karácson y esti asztal az az oltár.

G.É.: Na most azalatt mit kell érteni, mi kerül rá az asztalra?

Somogygeszti

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 20 -

Hernco János

Somogygeszti, 1920.

Hernco Jánosné

Osztopán

A.: Mer az oltáron is három terítőknek köll lenni, na most azér kell karácsonkor három terítő, mer az a mi oltárunk, lakásba is meg van az oltár.

G.É.: És akkor még mi kerül a karácsonyi asztalra? Illetve az asztal alá pl. szerszámokat vagy ilyesmit nem szoktak tenni?

A.: Szakasztóba kukorica, meg széna.

A.: Olyan étel, amit a barofinak attunk, maeg amit a lábas jószágnak. Ez vót az eső faat nekik. Aprószentek reggelén.

A.: Huszonkilencedikén. Ez az eső étel vót tyúkoknak, l ovaknak.

G.É.: Almát, meg fokhagymát tettek e?

A.: Tettünk gyümölcsöt, de fokhagymát má nem. Karácsonkor alátették az almát minálunk.

G.É.: És azt nem is tettek karácsonykor?

A.: Azt , nem nem vót divat.

G.É.: Én hallottam ilyent is, hogy gyertyát gyújtottak karácsonykor?

A.: Karácsonfán.

G.É.: Csak a karádonyfán, vagy az asztalon is?

A.: Az asztalon nem, inkább az ablakba karánszonkor.

A.: Minálunk inkább az , hogy Mindenszentekkor. A temetőbe, este meg az ablakba égett a gyertya.

G.É.: És a régi karácsonyfára mi került gyerekkorába?

A.: Szaloncukor neigen vót, sütöttek valamit, Sütöttek ilyen kis figurákat, meg karikákat. Aztán nem vót más, kockacukor, dió egy-két szem.

G.É.: A diót azt befestették?

A.: Be szokták fősteni vót ilyen ezüst, meg arany, arra aztán egy kis gyufaszálat a végibe arra a madzragot. Na de azt nem úgy mind most, hogy látják a gyerekek.

G.É.: Henem?

A.: Má vótam tiz éves, tizenkettő mire megtuttam, hogy nem a Jézuska hozza a akarácsonyfát.

G.É.: És akkor ki öltözött föl Jézuskának?

A.: Senkise. Még benn vótunk egyik szobába, másik szobába főszerete anyám, fődiszitette, aztán begyütt: "Annyira beszélgettetek a Jézuska eme mētnt, nem is láttátok."

A.: Karácson este csengetni szoktak az uccán.

G.É.: Gyerekek vagy felnőttek?

A.: Gyerekek, meg a pásztorok magyobbrésze.

A.: Pásztorok csengetve jelezték, hogy itt van a Jézuska akkor a gyerekek összehúzóttak, összetették a kis kezüket "Most jön a Jézuskam most jön be mihozzánk".

A.: Abba az időbe a pásztorok kinn durrogattak, csöngettek aztán mink is azt figyeltük. Na meg akkor a pásztorok kaálács vót.

G.É.: És ez délután volt, estefelé?

A.: Este, besütétedés után.

G.É.: És akkor pénzt is adtak a pásztoroknak?

A.: Hát ugye ki hogyan, ami kerút.

A.: Vót, aki pénzt is adott, de inkább kalácsot, meg egy üveg bort, mer azoknak nem termett bora, aztán összeszette a karácsonyi kis borát.

G.É.: Az éjfél miéig mivel foglalkozott a család?

A.: Énekűgettünk.

G.É.: És a gyerekek azok mivel játszottak régen?

A.: Dióval pároztak. Kezibe tartotta a diót aztán megkérdezte, hogy páros-e vagy páratlan?

G.É.: És ha eltalálta?

A.: Akkor az övé lett.

G.É.: Az ilyen pörgetős dióval az is divagos volt itt?

A.: Az is.

G.É.: Az hogyan ment az a pörgetős játék?

A.: Egy ilyen karika azt pörgetni köllött.

A.: Ilyen fa orsón vót a cérna, na most abba belehelyeztek egy olyan fát, aminek az egyik vége finomra kivót esztergáva, a másik fele pedig hegyes vót. Na most az asztalon ugye abrosz vót, akkor olyanxxx szépen pörgött az asztalon.

A.: És aki nem tutta elindítani az adott diót, aki elindította akkó az meg kapott.

G.É.: És akkor hagyták ameddig pörgött addig prögött?

A.: Meg hát a rokonok összemertek, kártyáztak az asszonyok énekegettek.

G.É.: És milyen kártyajátékot játszottak? Szenteste is szabad volt kártyázni?

Somogyeszi

Somogy m.

1987. december 10.

Gyűjtötte: Gáll Éva

- 22 -

Hernco János

Somogyeszi, 1920.

Hernco Jánosné

Osztopán

A.: Dusáhoztak persze.

G.É.: Az éjféli mise az miben különbözött a többitől?

A.: Hát az fél 12-kor kezdődik, meg Jézus születése, más a prédikáció.

G.É.: És a templomba is bemutatták a betlehemest?

A.: Persze.

G.É.: Ugyanazok, akik a faluba jártak?

A.: Nem. A templomnak az oltárának a belsejébe ugye üreg van és oda van beépítve ~~betlehem.~~

G.É.: De ott a betlehemi játékot nem játszották el?

A.: Nem.

G.É.: Karácsony első napja Szentistván jól mondom? Illetve másnapja Szentistván. Az Istánokat szokták köszönteni. Tetszik e tudni ilyen köszöntőt?

A.: "Zendüjj fő Szentistván haggos köszöntésödre,
szomorú napodnak földerítésére.

Ahány csillag van a magos egekbe,

István, annyi áldás szájjon a fejedre."

G.É.: És ezt rokonságon belül köszöntötték csak?

A.: Igen. Szerbusz Pista, hogy vagy Pista akkó má más, humoros köszöntések vótak.

G.É.: Milyenek például?

A.: Nem mondok ulyyat. Van ám több, mer megvan valahun egy könyvem, csak nem tuggyuk hun van. Van olyan nóta a rádióba, hogy danulom, ~~tyüx~~ füttyülöm, de nem tudom má. Mikor katona vótam 30 km oda-vissza én vótam a nótakezdő. Mindig mást.